

Dosarul nr. 3-182/2020
2-20008581-12-3-21012020

HOTĂRÎRE **În numele Legii**

02 martie 2021

mun.Chișinău

Judecătoria Chișinău(sediul Rîșcani),
Președintele ședinței, judecător Liudmila Holevițcaia,
Grefier Daniel Jioară,
în lipsa:

Reprezentantului reclamantului Tatiana Danuța,
Reprezentantului pârîtului Cristina Rotari.

Persoanelor terțe: Gandrabur Corneliu, Mitropolia Basarabiei și Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove, citate legal,

examinînd în ședința de judecată publică acțiunea în contencios administrativ înaintată de Ministerul Afacerilor Interne împotriva Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, persoane terțe: Gandrabur Corneliu, Mitropolia Basarabiei, Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove privind anularea în parte a deciziei,

c o n s t a t ă:

Argumentele participanților la proces:

Reclamantul - Ministerul Afacerilor Interne(în continuare, MAI), la data de 21 ianuarie 2020, s-a adresat în Judecătoria Chișinău(sediul Rîșcani) cu acțiune în contencios administrativ împotriva Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității(în continuare, Consiliu), persoane terțe: Gandrabur Corneliu, Mitropolia Basarabiei și Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove, prin care, a solicitat anularea Deciziei emisă pe cauza nr.184/19 din 16.12.2019, în partea obligării înlăturării crucifixului din holul Ministerului Afacerilor Interne, ca fiind ilegală.

În argumentarea acțiunii, reclamantul a menționat că, prin Decizia din 16.12.2019, cauza nr.184/19, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității a decis: constatarea faptelor din Decizie ca fiind instigare la discriminare pe criteriul de convingeri; aducerea scuzelor publice de către Domnul *****, în termen de 10 zile de la recepționarea prezentei decizii, pentru instigare la discriminare pe criteriul de convingeri manifestată prin instalarea crucifixului și discursul de la evenimentul respectiv; Ministerul Afacerilor Interne va înlătura simbolistica religioasă din holul instituției și va asigura protecția/salvgardarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului.

A menționat că, în fapt, în Decizia din 16.12.2019, Consiliul constată că instalarea crucifixului în holul Ministerului Afacerilor Interne, constituie un comportament prin care un demnitar public, prin autoritatea sa, intenționat ar fi încercat să impună „celor care poartă uniforma Republicii Moldova” convingerea religioasă pe care o împărtășește. În drept, potrivit art.3 din Legea nr.125/2007 privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie, reține că prin convingeri religioase se înțeleg un complex de idei, principii și învățături de credință sau dogme cu caracter religios în care o persoană crede, pe care le acceptă benevol, le mărturisește și după care se conduce în viață.

Totodată a consemnat că, potrivit art.4 din Legea prenotată, orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept trebuie exercitat în spirit de toleranță și de respect reciproc și cuprinde libertatea de a aparține sau nu unei anumite religii, de a avea sau nu anumite convingeri, de a-și schimba religia sau convingerile, de a profesa religia sau convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățatură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor. Fiecare persoană și comunitate religioasă poate adera liber la orice cult religios. În plus, Legea reglementează că nimeni nu poate fi urmărit pentru convingeri, gândire, credință sau necredință religioasă. Exercițarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau a credinței religioase poate fi restrânsă, în condițiile legii, numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezintă, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei.

De altfel, conform, art.15 din Legea nr.125/2007, reține că, cultele religioase și părțile lor componente atribuie simbolisticii creștin-ortodoxe un loc important în istoria și cultura poporului.

A invocat că, statul recunoaște importanța deosebită și rolul primordial al religiei creștin-ortodoxe și, respectiv, al Bisericii Ortodoxe din Moldova în viața, istoria și cultura poporului Republicii Moldova, iar potrivit ultimului recensământ din 2017, creștinii -ortodocși constituie 96,8% din întreaga populație a Republicii Moldova, fără a discrimina sau neglija celelalte minorități religioase, iar Crucea este și însemn național: pe stema Republicii Moldova ea este reprezentată în scutul plasat pe pieptul unei acvile purtând în cioc o cruce de aur. Menționează că, un crucifix nu este un simbol al opresiunii, ci al eliberării, al purificării, iar acest lucru reprezintă o valoare fundamentală pentru întreaga civilizație europeană, cunoscută prin ideile părinților fondatori ai creștin-democrației europene (Schuman, Adenauer, De Gasperi). Dintr-o perspectivă creștin-democrată, instituțiile statului servesc la apărarea valorilor fundamentale pentru societate: libertatea, solidaritatea și subsidiaritatea. Astea sunt valorile care stau în spatele unui crucifix instalat într-o instituție publică și nu acuzațiile nefondate că reprezintă instigare la discriminare pe criteriul de convingeri. Prin urmare, faptul că crucifixul se află în sediul MAI, nu denotă că în fața lui s-ar săvârși servicii religioase sau ar impune să i se aducă vreun semn de cinstitie de către funcționari.

A notat că, în Decizia emisă, Consiliul a decis ca faptele constatate reprezintă instigare la discriminare pe criteriul de convingeri.

Conform art.2 din Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse.

Instigare la discriminare este orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege, prevăzut de același articol.

Conform art.7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul fără deosebire la o protecție egală a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.

Totodată, potrivit art.17 al Codului administrativ, prin drept vătămat se înțelege orice drept sau libertate stabilită de lege careia i se aduce atingere prin activitate administrativă.

Prin urmare, a consemnat că, faptele constatate în Decizia Consiliului, nu prezintă acte de discriminare îndreptate împotriva lezării drepturilor și libertăților.

Subsidiar, a menționat că, potrivit alin.(1) art.13 din Legea nr.121/12, constatarea existenței sau inexistenței faptei de discriminare se inițiază de Consiliu din oficiu sau la cererea persoanelor interesate. Indică că, cu plângere Consiliului privind pretinsele acțiuni discriminatorii pe criterii de convingeri s-a adresat Corneliu Gandrabur, care nu a probat faptul că a fost supus unei diferențe de tratament față de alte persoane prin instalarea crucifixului în incinta Ministerului Afacerilor Interne.

În conformitate cu prevederile art.206 alin.(1) lit.a) al Codului administrativ, o acțiune în contencios administrativ poate fi depusă pentru anularea în tot sau în parte a unui act administrativ individual (acțiune în contestare).

Ministerul Afacerilor Interne invocă ca temei de drept prevederile art.189 alin.(3), 203, 206 alin.(1) lit.a) și 224 alin.(1) lit.a) ale Codului administrativ.

Pe 04 februarie 2021, reclamantul a depus o cerere privind completarea temeiului acțiunii(f.d.100-101), formulând cerințele privind anularea pct.1 din Decizie, cu privire la constatarea faptelor ca fiind instigare la discriminare pe criteriul de convingeri și anularea Deciziei emise pe cauza nr.184/19 din 16.12.2019, în partea obligării înlăturării crucifixului din holul Ministerului Afacerilor Interne, ca fiind ilegală.

Pîrîtul - Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, nu a recunoscut acțiunea reclamantului și a solicitat respingerea acesteia. În referința prezentată instanței(f.d.19-20 verso), a invocat următoarele argumente întru respingerea acțiunii: în baza art.225 alin. (2) Cod administrativ, verificarea de către instanța de judecată a exercitării de către autoritatea publică a dreptului discreționar se limitează la faptul dacă autoritatea publică: (a) și-a exercitat dreptul discreționar; (b) a luat în considerare toate faptele relevante; (c) a respectat limitele legale ale dreptului discreționar; (d) și-a exercitat dreptul discreționar conform scopului acordat prin lege. În conformitate cu prevederile art.16 alin. (1) Cod administrativ, dreptul discreționar al

autorității publice reprezintă posibilitatea acesteia de a opta între mai multe soluții posibile corespunzătoare scopului legii atunci când aplică o dispoziție legală. Aliniatul (2) al aceluiași articol stipulează că exercitarea dreptului discreționar nu permite desfășurarea unei activități administrative arbitrare.

Raportând aceste prevederi la circumstanțele cauzei, Consiliul a solicitat ca verificarea legalității actului administrativ contestat (decizia emisă pe cauza nr.184/19) să se limiteze doar la aspectele sus indicate. În acest sens, a subliniat că prin emiterea unei decizii de constatare a discriminării prin instigare la discriminare pe criteriu de convingeri, Consiliul și-a exercitat dreptul discreționar în limitele legale și conform scopului acordat prin lege. La fel, Consiliul a atras atenția asupra prevederilor pct.61 din Regulamentul de activitate al Consiliului, aprobat prin Legea nr.298/2012, în care este stipulat că decizia este actul prin care Consiliul soluționează plângerea și constată existența sau lipsa faptei discriminatorii. Astfel, prin decizia pe cauza nr.184/19 Consiliul a constatat că faptele invocate de partea interesată reprezintă instigare la discriminare pe criteriu de convingeri, deci a acționat strict în conformitate cu prevederile legale și în limitele competenței.

Cât privește motivele de fapt și de drept pe care reclamata își întemeiază acțiunea, Consiliul a comunicat următoarele. Consiliul a explicat că, la data de 17 septembrie 2019, dl Corneliu Gandrabur s-a adresat Consiliului, în calitate de persoană interesată, prin care a solicitat instituției să examineze și să se expună dacă instalarea unui simbol religios într-o instituție de stat, inclusiv, dacă discursul unui demnitar de stat care, în exercitarea funcției sale, a afirmat că, „oastea MAI este creștină și salvatorii și toți cei care poartă uniforma Republicii Moldova nu ar putea mișca nici măcar un grăunte fără puterea lui Dumnezeu și a Sfintei Cruci”, constituie sau nu discriminare. Consiliul, examinând aspectele sesizate, a stabilit că acestea caracterizează elementele constitutive ale instigării la discriminare. Consiliul atrage atenția că, în conformitate cu prevederile art.2 din Legea cu privire la asigurarea egalității, instigarea este o formă de discriminare, Consiliul fiind competent să se expună pe existența/neexistența unei astfel de forme. Totodată, Consiliul subliniază că elementele constitutive ale instigării la discriminare sunt următoarele: a) existența unui comportament prin care o persoană aplică presiuni; b) cu scopul discriminării unei terțe persoane; c) în baza unui criteriu protejat. Astfel, Consiliul a instituit prezumția instigării la discriminare, și anume a reținut că prin instalarea crucifixului în holul unei instituții publice (aici MAI) însoțită de declarațiile ministrului, precum că „toți cei care poartă uniforma Republicii Moldova nu ar putea mișca nici măcar un grăunte fără puterea lui Dumnezeu și a Sfintei Cruci”, constituie acel comportament prin care un demnitar public, prin autoritatea sa, intenționat încercă să impună „celor care poartă uniforma Republicii Moldova” convingerea religioasă pe care o împărtășește.

Consiliul, analizând argumentele reclamantului, a observat că acestea insinuează că instituția nu trebuia să se pronunțe, deoarece nu a stabilit un tratament diferențiat și un drept încălcat pentru persoana interesată. Consiliul a atras atenția că potrivit art.225 alin.(1) Cod administrativ, instanța de judecată nu este competentă să se pronunțe pe oportunitatea emiterii actului administrativ din perspectiva Legii cu privire la asigurarea

egalității. Totodată, explică că argumentele reclamantului sunt irelevante și nu se raportează la circumstanțele pe care Consiliul le-a examinat. Consiliul a explicat că, elementul tratamentului diferențiat aplicat victimei discriminării, este caracteristic formei de discriminare directă și nu instigării la discriminare. De asemenea, în cazul instigării la discriminare, accentul este îndreptat spre aprecierea caracterului comportamentului deplâns din perspectiva amplorii acestuia în contextul analizat (raporturile de subordonare ministru-angajat MAI), efectului asupra publicului (în privința angajaților sistemului afacerilor interne) și gradului de determinare a publicului la acțiuni discriminatorii. Astfel, consideră că stabilirea ce drept i s-a încălcat persoanei interesate, este irelevant.

Consiliul a reținut că ministerul contestă decizia emisă pe cauza nr.184/19, în partea ce ține de recomandarea înlăturării crucifixului din holul ministerului, invocând că prin acest fapt se limitează dreptul de manifestare a religiei. Consiliul a evidențiat că ministerul nu poate fi titularul acestui drept, astfel explicațiile aduse în susținerea acestui argument sunt irelevante. Mai mult, chiar și în ipoteza că se are în vedere manifestarea religiei a angajaților MAI, Consiliul a declarat că jurisprudența Curții europene a drepturilor omului în acest domeniu denotă că statele pot invoca principiile laicității și neutralității statului pentru a justifica restrângerile aplicate purtării de simboluri religioase la locul de muncă sau de serviciu. Curtea a admis ca „scop legitim” voința statului de a garanta o neutralitate religioasă strictă pentru a proteja drepturile și interesele utilizatorilor de servicii publice, în special în cazurile în care aceștia din urmă sunt vulnerabili. Obiectivul este de a menține respectul pentru toate credințele religioase și orientările spirituale ale utilizatorilor, aceștia fiind destinatarii cerinței de neutralitate impuse funcționarilor; statul se asigură așadar că acești utilizatori beneficiază de tratament egal, fără deosebire de religie. În consecință, interzicerea, impusă funcționarilor, a manifestării convingerilor religioase urmărește un obiectiv legitim, cel de a proteja „drepturile și libertățile altora” în sensul art.9 § 2 din Convenție (*Ebrahimian împotriva Franței*, pct. 53). În special, deși ordinea constituțională a statului subordonează relațiile dintre stat și culte condiției de a respecta principiul laicității - neutralității, faptul de a acorda o pondere mai mare acestui principiu și interesului statului decât interesului funcționarului de a nu limita exprimarea convingerilor sale religioase nu ridică, în sine, nici o problemă în raport cu Convenția (*Ebrahimian împotriva Franței*, pct. 67).

De asemenea, Consiliul a menționat că, Curtea europeană a drepturilor omului, a apreciat ca fiind legitimă impunerea unei obligații de discreție în privința funcționarilor publici, având în vedere statutul acestora, în exercitarea libertății de exprimare protejată de art.10 al Convenției și în manifestarea publică a convingerilor religioase, pe terenul art.9 al Convenției. În cauza *Sodan contra Turciei* (§§ 42 și 52), Curtea a notat că obligațiile etice ale unui înalt oficial ce reprezintă, în exercitarea atribuțiilor sale, statul, ar putea fi în contradicție cu viața sa privată (sau ar putea prevala asupra dreptului la viață privată), atunci când conduita acestuia, chiar și într-un mediu privat, este de natură să afecteze negativ imaginea sau reputația instituției pe care o reprezintă. Totodată, a menționat că Convenția nu exclude impunerea anumitor restricții sau a unei obligații de

manifestare a discreției în privința funcționarilor publici, care sunt necesare pentru asigurarea protecției/salvgărdării neutralității serviciului public și a principiului secularismului.

Per ansamblu, Consiliul explică că, dreptul de manifestare a religiei nu este absolut. Acesta poate fi restrâns în cazul în care întinderea acestuia intră în conflict cu/sau afectează drepturile și libertățile altor persoane. Mai mult, Consiliul atrage atenția că libertatea de manifestare a religiei nu garantează un drept de a instala simboluri religioase în incinta autorităților publice. Iar faptul că statul recunoaște importanța deosebită și rolul primordial al religiei creștin - ortodoxe și, respectiv, al Bisericii Ortodoxe din Moldova în viața, istoria și cultura poporului Republicii Moldova nu dă naștere niciunei obligații pozitive în sarcina acestor autorități de a instala crucifixuri în instituțiile statului.

Consiliul, aplicând aceste principii la circumstanțele cauzei, a notat că pentru a nu influența și/sau submina libertatea religioasă sau a convingerilor atât a angajaților unei instituții publice, precum și a tuturor persoanelor care interacționează cu aceștia, demnitarii ar trebui să fie discreți în acțiunile lor de manifestare a convingerilor religioase în exercitarea atribuțiilor funcționale, or, expunerea simbolurilor religioase în instituțiile publice transmite indirect mesajul precum că toți angajații instituției împărtășesc o anumită religie, ceea ce ar putea deranja din punct de vedere spiritual/emoțional alți angajați ai ministerului, care împărtășesc alte religii, inclusiv pe cei ateï. Astfel, prezența simbolurilor religioase în instituțiile publice în care interacționează persoane cu viziuni diferite, nu ar trebui să fie acceptată. Consiliul a reținut că renunțarea la astfel de simboluri ar contribui la menținerea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, asigurând, în egală măsură, coabitarea persoanelor cu viziuni diferite, ceea ce ar menține nivelul de toleranță necesar într-o societate democratică.

Persoanele terțe: Gandrabur Corneliu, Mitropolia Basarabiei și Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove, nu s-au conformat încheierii judecătorești privind pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare din 22 ianuarie 2020 și nu au depus referință; în cadrul ședințelor de judecată, la fel, nu s-au prezentat, deși au fost citate legal(f.d.94-96), în legătură cu ce, s-a dispus examinarea cauzei în lipsă.

Aprecierea instanței:

Examinînd acțiunea înaintată de Ministerul Afacerilor Interne împotriva Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, audiind explicațiile ambelor părți, studiind probele administrate în ansamblul și interconexiunea lor, normele legii aplicabile, instanța de judecată consideră că acțiunea este neîntemeiată și pasibilă de respins, din următoarele considerente.

Noțiunea de „act administrativ” este reglementată în legislația națională, cât și în Rezoluția (77) 31 Cu privire la protecția individului față de actele autorităților administrative, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 28 septembrie 1997, statuează că, actul administrativ este o manifestare juridică unilaterală de voință, cu

caracter normativ sau individual, din partea unei autorități publice în vederea organizării executării sau executării în concret a legii, actul administrativ desemnează orice măsuri individuale sau decizii luate în cadrul exercitării autorității publice, susceptibile de a afecta direct drepturile, libertățile sau interesele persoanelor fizice sau juridice și care nu este un act îndeplinit în cadrul exercitării unei funcții judiciare.

Conform art.206 Cod administrativ, (1) O acțiune în contencios administrativ poate fi depusă pentru: a) anularea în tot sau în parte a unui act administrativ individual (acțiune în contestare); b) obligarea autorității publice să emită un act administrativ individual (acțiune în obligare); c) impunerea la acțiune, la tolerare a acțiunii sau la inacțiune (acțiune în realizare); d) constatarea existenței sau inexistenței unui raport juridic ori nulității unui act administrativ individual sau a unui contract administrativ (acțiune în constatare); sau e) anularea în tot sau în parte a unui act administrativ normativ (acțiune de control normativ). (2) Acțiunea în constatare prezumă existența unui interes îndreptățit pentru constatarea solicitată. Acțiunea în constatare nu poate fi înaintată dacă reclamantul își poate sau și-ar putea revendica drepturile printr-o altă acțiune prevăzută la alin.(1), cu excepția situației când se urmărește constatarea nulității unui act administrativ individual sau normativ.

Pogtrivit art.189 alin.(3) Cod administrativ, în cazurile prevăzute de lege, precum și în scopul revendicării drepturilor ce reies dintr-un contract administrativ, acțiunea în contencios administrativ poate fi înaintată și de autoritatea publică.

Obiect al examinării prezentei cauze în instanța de contencios administrativ îl constituie verificarea legalității Deciziei Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității din 16 decembrie 2019, cauza nr.184/19, în partea punctelor 1 și 3, și anume: în partea constatării faptelor ca fiind instigare la discriminare pe criteriu de convingeri și în partea obligării înlăturării crucifixului din holul Ministerului Afacerilor Interne.

Aici, instanța de judecată subliniază că, decizia Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității din 16 decembrie 2019, cauza nr.184/19, în partea ce îl vizează pe Domnul *****, este exceptată de la controlul legalității în prezenta cauză, existând deja o hotărîre judecătorească irevocabilă în acest sens(încheierea Curții Supreme de Justiție din 17 februarie 2021, nr.3ra-233/21).

Respectiv, instanța de judecată în prezenta cauză, cu respectarea prevederilor art.219 alin.(3) Cod administrativ va examina legalitatea actului contestat doar în partea punctelor 1 și 3 din partea decisivă a actului.

Controlul judecătoresc al legalității actelor administrative, presupune apărarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor, împotriva abuzurilor autorităților publice, în condițiile Codului administrativ. Acest control se înfăptuiește de către instanțele de judecată în condițiile legii privind organizarea judecătorească. Întru elucidarea subiectului privind realizarea controlului judecătoresc se impune conceptul competenței, în baza căruia se realizează respectivul control. Pornind de la scopul primordial al instituției contenciosului administrativ care este prestabilit de legiuitor și care presupune contracararea abuzurilor și exceselor de putere ale autorităților publice, apărarea drepturilor persoanei în spiritul legii, ordonarea activității autorităților publice,

asigurarea ordinii de drept. Și reieșind din dreptul subiectiv al subiectului afectat, care la fel a fost predeterminat de legiuitorul și care a fost formulat astfel - orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

Conform art.16 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială, iar art.32 alin.(1) al Legii Supreme prevede că oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil; alin.(2) libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

Conform art.1 alin.(1) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr.121/2012 scopul legii este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Art.2 oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse; instigarea la discriminare reprezintă orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege. Art.3 stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat.

Potrivit art.3 al Legii privind cultele religioase și părțile lor componente nr.125/2017 art.3, prozelitism abuziv este definit ca acțiune de schimbare a convingerilor religioase ale unei persoane sau ale unui grup de persoane prin constrângere. Art.4 alin.(1) prevede că, orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept trebuie exercitat în spirit de toleranță și de respect reciproc și cuprinde libertatea de a aparține sau nu unei anumite religii, de a avea sau nu anumite convingeri, de a-și schimba religia sau convingerile, de a profesa religia sau convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățatură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor. Fiecare persoană și comunitate religioasă poate adera liber la orice cult religios. Alin.(2), stipulând că, exercitarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau a credinței religioase poate fi restrânsă, în condițiile legii, numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezintă, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei. Alin.(3) prevede că, Statul exclude orice apreciere din partea sa asupra legitimității credințelor religioase, iar alin.(4) stipulează că prozelitismul abuziv este interzis.

Art.9 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale prevede că, orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerile, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și a libertăților altora. Art.14 prevede că, exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Raportînd normele legale precitate la circumstanțele faptice stabilite, instanța judecătorească a ajuns la concluzia că, actul administrativ în partea obligării înlăturării simbolisticii religioase din holul Ministerului Afacerilor Interne, este legal și întemeiat.

În argumentarea acestei concluzii, instanța reține ca fiind întemeiată concluzia autorității publice pîrîte referitoare la faptul că, prin emiterea unei decizii de constatare a discriminării prin instigare la discriminare pe criteriu de convingeri, Consiliul și-a exercitat dreptul său discreționar în limitele legale și conform scopului acordat prin lege. Pîrîtul, potrivit actului contestat, a constatat că faptele invocate de persoană terță – Corneliu Gandrabur reprezintă instigare la discriminare pe criteriu de convingeri, deci a acționat strict în conformitate cu prevederile legale și în limitele competenței. În acest sens, s-a stabilit că, la data de 17 septembrie 2019, dl Corneliu Gandrabur s-a adresat Consiliului, în calitate de persoană interesată, prin care a solicitat instituției să examineze și să se expună *inter alia* dacă instalarea unui simbol religios într-o instituție de stat, constituie sau nu discriminare. Consiliul, examinând aspectele sesizate, a stabilit că acestea caracterizează elementele constitutive ale instigării la discriminare. În conformitate cu prevederile art.2 din Legea cu privire la asigurarea egalității, instigarea este o formă de discriminare, Consiliul fiind competent să se expună pe existența/neexistența unei astfel de forme. Totodată, instanța subliniază că legea prevede că, elementele constitutive ale instigării la discriminare sunt următoarele: a) existența unui comportament prin care o persoană aplică presiuni; b)cu scopul discriminării unei terțe persoane; c) în baza unui criteriu protejat. Respectiv, instanța consideră că concluzia autorității publice pârâte referitoare la faptul că, prin instalarea crucifixului în holul unei instituții publice, în special unui minister de forță, constituie acel comportament prin care un demnitar public, prin autoritatea sa, intenționat încercă să impună „celor care poartă uniforma Republicii Moldova” convingerea religioasă pe care o împărtășește.

Instanța reține ca temeinice argumentele autorității publice pârâte care a explicat că, elementul tratamentului diferențiat aplicat victimei discriminării, este caracteristic formei de discriminare directă și nu instigării la discriminare. De asemenea, în cazul instigării la discriminare, accentul este îndreptat spre aprecierea caracterului comportamentului deplîns din perspectiva amplitudinii acestuia în contextul analizat

(raporturile de subordonare ministru-angajat MAI), efectului asupra publicului (în privința angajaților sistemului afacerilor interne) și gradului de determinare a publicului la acțiuni discriminatorii.

Argumentele reclamantului în partea ce se referă la faptul că, decizia în partea recomandării înlăturării crucifixului din holul ministerului, necesită a fi anulată pe motiv că prin aceasta se limitează dreptul de manifestare a religiei, instanța le apreciază critic. Or, jurisprudența Curții europene a drepturilor omului în acest domeniu, invocată de pîrît și în textul deciziei contestate, denotă că statele pot invoca principiile laicității și neutralității statului pentru a justifica restrîngerile aplicate purtării de simboluri religioase la locul de muncă sau de serviciu. Curtea a admis ca „scop legitim” voința statului de a garanta o neutralitate religioasă strictă pentru a proteja drepturile și interesele utilizatorilor de servicii publice, în special în cazurile în care aceștia din urmă sunt vulnerabili. Obiectivul este de a menține respectul pentru toate credințele religioase și orientările spirituale ale utilizatorilor, aceștia fiind destinatarii cerinței de neutralitate impuse funcționarilor; statul se asigură așadar că acești utilizatori beneficiază de tratament egal, fără deosebire de religie. În consecință, interzicerea, impusă funcționarilor, a manifestării convingerilor religioase urmărește un obiectiv legitim, cel de a proteja „drepturile și libertățile altora” în sensul art.9 § 2 din Convenție (*Ebrahimian împotriva Franței*, pct. 53). În special, deși ordinea constituțională a statului subordonează relațiile dintre stat și culte condiției de a respecta principiul laicității - neutralității, faptul de a acorda o pondere mai mare acestui principiu și interesului statului decât interesului funcționarului de a nu limita exprimarea convingerilor sale religioase nu ridică, în sine, nici o problemă în raport cu Convenția (*Ebrahimian împotriva Franței*, pct. 67).

De asemenea se reține că, Curtea europeană a drepturilor omului, a apreciat ca fiind legitimă impunerea unei obligații de discreție în privința funcționarilor publici, având în vedere statutul acestora, în exercitarea libertății de exprimare protejată de art.10 al Convenției și în manifestarea publică a convingerilor religioase, pe terenul art.9 al Convenției. În cauza *Sodan contra Turciei* (§§ 42 și 52), Curtea a notat că obligațiile etice ale unui înalt oficial ce reprezintă, în exercitarea atribuțiilor sale, statul, ar putea fi în contradicție cu viața sa privată (sau ar putea prevala asupra dreptului la viață privată), atunci când conduita acestuia, chiar și într-un mediu privat, este de natură să afecteze negativ imaginea sau reputația instituției pe care o reprezintă. Totodată, a menționat că Convenția nu exclude impunerea anumitor restricții sau a unei obligații de manifestare a discreției în privința funcționarilor publici, care sunt necesare pentru asigurarea protecției/salvagădării neutralității serviciului public și a principiului secularismului.

Instanța reține că, dreptul de manifestare a religiei nu este absolut. Acesta poate fi restrîns în cazul în care întinderea acestuia intră în conflict cu/sau afectează drepturile și libertățile altor persoane. Libertatea de manifestare a religiei nu garantează un drept de a instala simboluri religioase în incinta autorităților publice. Iar faptul că statul recunoaște importanța deosebită și rolul primordial al religiei creștin - ortodoxe și, respectiv, al Bisericii Ortodoxe din Moldova în viața, istoria și cultura poporului

Republicii Moldova nu dă naștere niciunei obligații pozitive în sarcina acestor autorități de a instala crucifixuri în instituțiile statului.

Respectiv, este întemeiată concluzia autorității publice pârâte, care, aplicând aceste principii la circumstanțele cauzei, a notat că pentru a nu influența și/sau submina libertatea religioasă sau a convingerilor atât a angajaților unei instituții publice, precum și a tuturor persoanelor care interacționează cu aceștia, demnitarii ar trebui să fie discreți în acțiunile lor de manifestare a convingerilor religioase în exercitarea atribuțiilor funcționale, or, expunerea simbolurilor religioase în instituțiile publice transmite indirect mesajul precum că toți angajații instituției împărtășesc o anumită religie, ceea ce ar putea deranja din punct de vedere spiritual/emoțional alți angajați ai ministerului, care împărtășesc alte religii, inclusiv pe cei atei. Astfel, prezența simbolurilor religioase în instituțiile publice în care interacționează persoane cu viziuni diferite, nu ar trebui să fie acceptată. Consiliul corect a reținut că renunțarea la astfel de simboluri ar contribui la menținerea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, asigurând, în egală măsură, coabitarea persoanelor cu viziuni diferite, ceea ce ar menține nivelul de toleranță necesar într-o societate democratică.

Respectiv, criticele aduse de reclamant actului administrativ contestat, și anume că: un crucifix nu este un simbol al opresiunii, ci al eliberării, al purificării, iar acest lucru reprezintă o valoare fundamentală pentru întreaga civilizație europeană, cunoscută prin ideile părinților fondatori ai creștin-democrației europene (Schuman, Adenauer, De Gasperi). Dintr-o perspectivă creștin-democrată, instituțiile statului servesc la apărarea valorilor fundamentale pentru societate: libertatea, solidaritatea și subsidiaritatea. Astea sunt valorile care stau în spatele unui crucifix instalat într-o instituție publică și nu acuzațiile nefondate că reprezintă instigare la discriminare pe criteriul de convingeri. Prin urmare, faptul că crucifixul se află în sediul MAI, nu denotă că în fața lui s-ar săvârși servicii religioase sau ar impune să i se aducă vreun semn de cinstitie de către funcționari - sunt contrare cadrului legal aplicabil speței și din această cauză nu pot fi reținute de către instanța de judecată ca fiind temeinice.

În acest context, instanța judecătorească subliniază că, laicitatea înseamnă, pe de o parte, neutralitatea instituțiilor statului față de oricare din cultele religioase, iar, pe de altă parte, o formă de libertate de conștiință, pentru toți cetățenii statului. Libertatea de conștiință presupune libertatea de a alege una din religii sau chiar niciuna dintre ele. Or, libertatea de conștiință, nu poate să existe decât în condițiile în care cetățeanul, credincios sau nu, are asigurat cadrul de asumare și manifestare a unei convingeri sau alteia, fără a fi ofensat în vreun fel, în spațiul public, de îndoctrinarea, prozelitismul sau simbolistica vreunei religii, adică are nevoie de separarea bisericii de stat de instituțiile statului. Prin laicitate se asigură separarea conceptuală între cetățenie, etnie și apartenență confesională (apartenența confesională ținând în exclusivitate de sfera privată). Orice interferență a statului cu cultele religioase este de natură a le limita autonomia. Noțiunea de stat laic elimină amestecul Bisericii în viața politică.

Celelalte temeuri invocate de către reclamant întru anularea actului contestat, nu ating nivelul minim pentru a fi considerate de către instanța de judecată ca temeuri suficiente pentru anularea deciziei contestate, ultima fiind emisă de către un organ

competent, cu respectarea dreptului Ministerului Afacerilor Interne de a-și expune punctul său de vedere în cadrul procedurii administrative și este emisă de autoritatea pârâtă cu respectarea normelor legale aplicabile speței și a limitelor dreptului ei discreționar.

Potrivit art.224 alin.(1) lit.f) din Codul administrativ, examinând acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă una dintre următoarele hotărâri: respinge acțiunea ca fiind neîntemeiată, dacă nu sînt îndeplinite condițiile de adoptare a unei hotărâri prevăzute la lit. a)–e).

În consecință, analizînd normele legale în coraport cu circumstanțele faptice stabilite, precum și criticele aduse actului contestat de către reclamant întru anularea acestuia în coraport cu contraargumentele invocate de către autoritatea publică pîrîtită întru justificarea legalității actului emis, instanța de judecată conchide că, decizia din 16 decembrie 2019, în partea contestată, este una legală și întemeiată și temei de anulare a acesteia nu există. Instanța nu a constatat admiterea a careva abateri la emiterea actului administrativ contestat, legalitatea acestuia nefiind pusă la îndoială de către instanța de judecată, or, contrariul nu a fost demonstrat în cadrul procesului de judecată organizat cu respectarea principiilor contradictorialității și al egalității de tratament - ceea ce denotă că temei de admitere a acțiunii Ministerului Afacerilor Interne nu există.

Conform prevederilor art.224 alin.(1) lit.f), 232, 258 alin.(3) din Codul administrativ al Republicii Moldova; art.236-241 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, instanța de judecată,

H O T Ă R Ă Ș T E:

Acțiunea în contencios administrativ înaintată de Ministerul Afacerilor Interne împotriva Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, persoane terțe: Gandrabur Corneliu, Mitropolia Basarabiei, Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove în partea anulării pct.pct.1 și 3 din decizia emisă pe cauza nr.184/19 din 16.12.2019 – se respinge ca fiind neîntemeiată.

Hotărîrea cu drept de apel la Curtea de Apel Chișinău în termen de 30 zile de la pronunțarea dispozitivului hotărîrii, prin intermediul Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (adresa: mun.Chișinău, str.Kiev, 3).

Judecător

Liudmila Holevițaia